

OM AT SAMLE PAA BØGER

I

OM INDKØB AF BØGER

AF alle Samlerlidenskaber er den, der omfatter Bøger, en af de ædleste. Har man om sig en Bogsamling, man selv har valgt og selv har læst, — en Bogsamling, for hvilken man har ofret talrige flygtige Glæder, og paa hvilken man har anvendt mange Midler og megen Tid, er man aldrig ene. En Skønaand, der har samlet sig et Udvalg af Verdens Poesi, en Fagmand, der har samlet sig sin Visdoms Kilder: begge vil de have Følelsen af at være i det bedste Selskab, naar de er sammen med deres Bøger.

Her til Lands drives den Kunst at samle paa Bøger med ringe Iver, ringe Alvor og ringe Held. Der købes naturligvis en Del Bøger i Danmark; der lever en Mængde Boghandlere i Landet; der tælles ogsaa et Antal Bogsamlinger og adskillige gode Bogskabe her i Byen. Men af hvert Hundred, der køber Bøger i dette Land, er der næppe en, som forstaar sig paa Bøger og elsker Bøger for Bøgenes Skyld. Vore Boghandlere og Bogbindere kan fortælle adskillige lærerige Historier om, hvorledes man i Danmark køber og behandler sine Bøger.

Man lærer ikke at blive Bibliofil. Man fødes dertil, som man fødes til Kunstner, og man maa være lidt af en Kunstner for at blive en fin og en smagfuld Bibliofil. Men, hvad man kan lære, er visse almindelige Regler, som udgør saa at sige en Bogelskers Katekismus, og da disse Regler endnu ikke er skrevne paa Dansk, vil man forhaabentlig ikke finde det helt overflødigt, at der nedenfor er forsøgt en Sammenstilling af alle de mange Hensyn og alle de mange Overvejelser, alle de mange Opgaver og alle de mange Pligter, der paahviler og er nødvendige for den Mand, som vil smigre sig ved det velklingende Navn Bibliofil. Ikke paa de øvede og udlærte Bogsamlere er denne Afhandling

beregnet, men paa de begyndende og vordende. Den er for Tydeligheds og Ordens Skyld inddelt i tre Kapitler, der bærer Overskrifterne 1. *Om Indkøb af Bøger*, 2. *Om Indbinding af Bøger*, 3. *Om Ordning og Bevaring af Bøger*.

Saasnart Bogelskeren er bleven nogenlunde klar over sine litterære Sympathier, maa han tænke sig nogle Grænser, indenfor hvilke han vil samle sit Bibliothek. Man maa være mere eller mindre Specialist som Bibliofil, — alt efter sin Formue og litterære Sympathier. Én samler udelukkende theologiske Skrifter, en anden banlyser dem fra sit Bibliothek. Nogle samler kun paa Encyklopædi, andre driver Monografistudiet til det yderste. Nogle samler paa Skrifter om Verdenshistorie, andre samler paa Skrifter om en Tids, et Lands, en Bys Historie. Nogle samler paa dansk Litteratur fra alle Tider, andre samler kun paa enkelte danske Forfattere i allehaande Udgaver, og denne Opramsning kunde man fortsætte i det uendelige. Jo mere Specialist man er som Bogsamler, des større Sandsynlighed er der for at skabe sig en Samling af Betydning. Er man Videnskabsmand, bliver man nødvendigvis og tvungent Specialist; er man Privatmand, bør man gøre Vold paa sig selv for at blive det.

Alene af den Grund maa man være Specialist som Bogsamler, at intet enkelt Menneske kan rumme den bibliografiske Kundskab, som vilde være nødvendig for at skabe et Universalbibliothek. Og man samler ikke Bøger, end ikke Bøger fra et nok saa lille Omraade, uden et indtrængende Kendskab til det paagældende Omraades Bibliografi.

I Oldtiden forstod man ved *Bibliographos* simpelthen en Afskriver. Efter Typografiens Opfindelse anvendtes Ordet undertiden som Betegnelse af Bogtrykkeren. Senere forstod man ved *Bibliographos* den, der kendte og kunde dechiffrere gamle Skrifter. Sin nuværende Betydning fik Ordet først mod Midten af det attende Aarhundred i Frankrig, og den første Definition af det skyldes den berømte franske Lærde *Gabriel Peignot*. »Da Bibliografien,« skriver han*, »er den mest udstrakte og den mest universelle af alle menneskelige Videnskaber, synes alt at høre hen til Bibliografens Fag. Sprog, Logik, Kritik, Filosofi, Veltalenhed, Mathematik, Geografi, Kronologi, Historie og Diplomati, — med alt dette bør han være fortrolig. Bogtrykkerkunstens og de berømte Bogtrykkes Historie maa han kende, saavel som Typografiens Teknik. Uophørlig er han beskæftiget med de gamle og de moderne Forfatteres Arbejder; han befletter sig paa at lære de nyttige, sjældne og mærkelige Bøger at kende, ikke alene af Titler, men af Indhold; han tilbringer sit Liv med at undersøge,

* *Gabriel Peignot*, dictionnaire raisonné de bibliologie. Paris, an X (1802) in 8°. Tome I p. 50

klassificere og beskrive dem . . . han gennemstøver Bibliotheker og Privatsamlinger for at forøge sin Viden; han studerer de Forfattere, som har befattet sig med Bibliografien; han noterer deres Fejl; han vælger i den nyere Produktion, hvad der bærer Præg af Geni og bør leve i Menneskehedens Erindring.«

Som Bibliografiens Fader nævnes almindelig *Conrad Gesner*, »Tysklands Plinius«, hvis *Bibliotheca* udkom 1545 i Zürich og omfatter og nævner Værker fra alle Tider, alle Lande og alle Videnskaber. Som Følge af Bøgernes stedse tiltagende Ophobning er det imidlertid blevet umuligt at forfatte Universalbibliografier, og man specialiserer nutildags i dette Fag, som i de fleste andre. Man har faaet Bibliografier, der omfatter enkelte Tider, enkelte Lande, enkelte Fag osv. Der foreligger Bibliografier over Værker om *Perpetuum mobile* og over Værker om Bordets Glæder, Kvinderne og Tobakken. Skrifter om Livet hinsides har fundet deres Bibliografer. Og alle de berømte Forfattere: Ariost, Boccaccio, Calderon, Cervantes, Corneille, Dante, Dickens, Goethe, Luther, Molière, Montaigne, Petrarca, Rabelais, Schiller, Shakespeare, Shelley, Tasso og Voltaire, — alle er de blevne bibliografisk bearbejdede i særskilte Skrifter, ja, der gives endog en Bibliografi over Bøger, der er blevne annoncerede, men som aldrig er udkomne. Intet Under da, at der ogsaa er blevet skrevet Bibliografier over Bibliografier, — Fortegnelser over de Bøger, som fortegner Bøger.

Hvad der her er nævnt, er i mere eller mindre snæver Forstand den fagmæssige Bibliografi. Men en stor fransk Lærd, *J. C. Brunet*, har skænket de Bogsamlere, der ikke er Fagmænd i nogen enkelt Videnskab eller i nogen enkelt Del af Litteraturen, en Bibliografi, som — skønt forældet — er uundværlig for enhver Biblioofil, der samler andet end Døgnets nyeste Litteratur. Brunets *Manuel du libraire*, hvis sidste Udgave (1860—65) er i seks Bind (foruden et Supplement paa to, 1878—80), er forlængst udsolgt. Men antikvarisk forekommer den ikke sjældent i Udlandet, og den betales da med et Par hundred Kroner. For Bogsamlere i almindelig Stil er dette naturligvis en stor Sum, men man bør ofre den, thi bedre Anvendelse af sine Penge finder man som Samler ikke.

Paa ganske bar Bund, aldeles blottet for Bibliografier over den Art Værker, man paatænker at samle, bør i hvert Fald ingen Biblioofil begynde sit Bibliothek. Der er sikkert kun et eneste Sted i Verden, hvor man indtil Aaret 1891 har haft Mod til i nogenlunde stor Maalestok at samle Bøger uden at eje saa meget som en eneste ordentlig Bibliografi, og dette ene Sted er i det danske Kunstakademis Bibliothek. Resultatet bliver da ogsaa derefter i saadan en Bogsamling. Gamle, værdiløse Udgaver af Bøger suppleres ikke med nye, vigtige Publikationer undgaar Bibliothekarens Opmærksomhed, og Bøger betales til Tider med det dobbelte af deres Værd.

Den Art af Bibliografi, som indeholdes i *Brunet* og i de fleste speciellere Haandbøger til lignende Brug, kunde man kalde den anvendte eller den materielle Bibliografi, i Modsætning til den rene eller den litterære. Sidstnævnte er af overvejende litteraturhistorisk Art; den angaar Bøgenes Indhold og tilegnes udelukkende ved Læsning og personlig Omgang med Litteraturen. Den anvendte Bibliografi er derimod mest antikvarisk-historisk; den omfatter Typografiens og Bogbinderkunstens Udvikling og angaar Bøgenes Kronologi, Alder, Udgaver, Ydre, Format, Papir etc. For Bogsamlere er den fuldt saa uundværlig som den rene Bibliografi, og den har den Fordel fremfor denne at kunne tilegnes tilnærmelsesvis fuldkomment indenfor nogenlunde store Omraader. For Bogsamlere er derfor en Bibliografi som Brunets ikke alene en Haandbog til at slaa op i, men ogsaa en Lærebog til at læse i, og jo flere gode Lærebøger, man har, desto mere lærer man selvfølgelig.

Man bør altsaa grundlægge sin Samling med en Række Bibliografier over de Værker, man agter at forskaffe sig.

Er man kommen saa vidt, rejser sig det Spørgsmaal, hvor og hvorledes skal man købe sine Bøger? Man kan købe Bøger nye, og man kan købe dem gamle. Nye Bøger køber man i vore moderne Boglader, hos Høst, hos Philipsen, hos Reitzel, hos Ursin etc., som ogsaa paatager sig at forskrive Udlandets nyere Litteratur. Men kun de Bogsamlere, som vil indskrænke deres Bibliotheker til at indeholde moderne Bøger, kan nøjes med disse Forbindelser. For alle andre er det nødvendigt at ty til Antikvarerne, som handler med gamle og brugte Bøger. Desværre er den danske Antikvariatsboghandel langt fra mønsterværdig. Strængt taget er der kun enkelte af vore Antikvarier, som bestyres med Sagkundskab, nemlig *Lynges*, *Madsens* og *Skandinavisk Antikvariat* i Gothersgade. Adskillige andre københavnske Antikvarer indrykker daglig eller med Dages Mellemlum Fortegnelser i Aviserne over Dele af deres Lagre. Som Regel er disse Annoncer yderst kortfattede; de indeholder ikke andet end Bøgenes Titler og Priser og undertiden findes ved nogle af Numrene tilføjet et *sm. indb.*, hvilket skal betyde »smukt indbundet«, — i en Indbinding, der i 99 af 100 Tilfælde er ensbetydende med den mest barbariske Ødelæggelse af Bogen. Margenen er afskaaren, Omslaget afrevet, Bindet selv saa usseligt et Makværk, at ingen Bogven vil eje det.

Lynges Lager af ældre dansk Litteratur er fortrinligt; »Skandinavisk Antikvariat« har sin Force i gammelnordisk og den paa Island trykte Litteratur. Samlere af udenlandske Specialiteter, skønlitterære saavel som videnskabelige, kan dog ikke nøjes med vort hjemlige Marked, men maa søge, hvad de attraar (deres *Desiderata*, som det hedder i Boghandlersproget) hos de udenlandske Antikvarer.

De fleste af disse udgiver periodiske Kataloger over deres nye Erhvervelser, og disse Kataloger sendes almindeligvis gratis og franco paa Forlangende til alle Bogsamlere i Verden. I Modsætning til de danske Antikvar-Annoncer i Dagbladene, er de udenlandske Bogkataloger ofte redigerede med den største bibliografiske Omhu, og Bøgenes Ydre (»Konditioner«) saa minutiøst beskrevne, at man kun sjældent vil blive skuffet i sine Forventninger om at modtage et godt eller skønt Eksempplar af den Bog, man ønsker. Da Kravet til Bøgenes Ydre er størst i Frankrig, er ogsaa de franske antikvariske Bøger de bedst vedligeholdte. En Smule ringere er maaske de engelske, ringest de tyske, og Bøger fra Hamburg gærne slettere bevarede end Bøger fra Berlin. For dem af Læserne, der kunde ønske at komme i Forbindelse med fremmede Antikvarer og modtage deres Kataloger, nævner vi i nedenstaaende Anmærkning Navnene paa nogle af de største Firmaer i Udlandet*.

Naar man modtager en af disse Handlendes Kataloger, maa man gennemgaa den hurtigst muligt, inden de annoncerede Bøger bliver købt af andre. Idet man gennemgaaer Katalogen, mærker man sine Desiderata med en kulørt Blyant. Bøgerne er almindeligvis i Katalogen forsynede med Løbenumre, og man kan da enten nøjes med paa et Brevkort at angive de Numre, man ønsker, eller sende Katalogen tilbage til Antikvaren med den Bemærkning, at man ønsker sig tilsendt de indstregede Numre. De fleste foretrækker imidlertid at beholde disse Kataloger, som ofte er rige paa bibliografiske Oplysninger.

Nødvendigt at bemærke er det her, at de franske og tyske (derimod sjældent de engelske) Antikvar-Kataloger som Regel betjener sig af en Slags Stenografi, der er uforstaaelig for Uindviede. Som enhver anden Videnskab har Bibliografien sin særlige Terminologi, og da det i de antikvariske Kataloger, som i tusindvis forsendes med Posten, gælder om at faa det mest mulige sagt om Bøgerne paa den mindst mulige Plads, benytter franske og tyske Antikvarer en Række Abreviationer, som man maa kunne tyde, hvis man vil kunne skabe sig de rette Forestillinger om de annoncerede Bøger.

Vi giver derfor nedenfor et Par alfabetisk ordnede Oversigter over de almindeligst forekommende Abreviationer.

* I Leipzig: *F. A. Brockhaus, Otto Harrassowitz, Hiersemann, Kirchhoff & Wigand, K. F. Koehler*; i Berlin: *Liepmannssohn, R. Friedländer*; i Frankfurt a. M.: *Joseph Baer & Co.*; i Köln: *Paul Neubner*; i München: *Ludwig Rosenthal*; i Paris: *Théophile Belin, A. Claudin, Damascène Morgand, Labitte, Picard, Dorbon, Welter, Soullié, Rouquette*; i London: *Bernard Quaritch* (tager Betaling for sine Kataloger), *Walter Spencer*; i Brüssel: *Deman*; i Milano: *Hoepli*; i Rom: *Bocca, Loescher*; i Stockholm: *Klemming*; i Upsala: *Josephson*; i Lund: *Quiding*. En nogenlunde udtømmende Oversigt over samtlige større Antikvarer i Verden findes i *The directory of second-hand booksellers. Edited by James Clegg*. Rochdale, London, New York, Paris, Leipzig 1891, in 8°.

Tyske Abreventioner	Betydning	Tyske Abreventioner	Betydning
<i>A.</i>	Ausschnitt.	<i>Lips.</i>	Lipsiæ (Leipzig).
<i>Amst.</i>	Amstelodami, Amsterdam	<i>Lpz.</i>	Leipzig.
<i>Aug. Vind.</i>	Augustæ Vindelicorum (Augsburg)	<i>Lugd.</i>	Lugduni (Lyon).
<i>Ausg.</i>	Ausgabe.	<i>Lugd. Bat.</i>	Lugduni Batavorum (Leyden).
<i>Ausgeb.</i>	Ausgebessert.	<i>Lwd.</i>	Leinwand.
<i>Bd. Bde.</i>	Band. Bände.	<i>Maroqbd.</i>	Maroquinband.
<i>Bl.</i>	Blau.	<i>M. G.</i>	Mit Gold.
<i>Br.</i>	Brochirt.	<i>M. Kpfr.</i>	Mit Kupfern.
<i>Cart.</i>	Cartonniert.	<i>M. Tfln.</i>	Mit Tafeln.
<i>Col.</i>	Coloriert.	<i>M. v. Abb.</i>	Mit vielen Abbildungen.
<i>Cplt.</i>	Complet.	<i>N. i. H.</i>	Nicht im Handel.
<i>F.</i>	} In Folio.	<i>N. m. ersch.</i>	Nicht mehr erschienen.
<i>Fol.</i>		<i>O. J.</i>	Ohne Jahr.
<i>Fl.</i>		<i>O. O.</i>	Ohne Ort.
<i>Frkft.</i>	Frankfurt.	<i>Orgllwbd.</i>	} Originalleinwandband.
<i>Frz.</i>	} Franzband.	<i>Orig. Lwbd.</i>	
<i>Frzbd.</i>		<i>Ob. Schn. verg.</i>	Oberer Schnitt vergoldet.
<i>Geb.</i>	Gebunden.	<i>Pgs.</i>	Paginas.
<i>Gepr. Perg.</i>	Gepresstes Pergament.	<i>Pbd.</i>	Pappband.
<i>Goldpr.</i>	Goldpressung.	<i>Pgt.</i>	} Pergament.
<i>Gr. Fol.</i>	Grosz in Folio.	<i>Prgt.</i>	
<i>Grvh.</i>	Gravenhagen.	<i>Prbd.</i>	Prachtband.
<i>G.-Schn.</i>	Goldschnitt.	<i>Qu. Fol.</i>	Quer Folio.
<i>Gzlwdb.</i>	Ganzleinwandband.	<i>S.</i>	Selten.
<i>Hfz.</i>	Halbfranzband.	<i>S. A.</i>	Sonder-Abdruck.
<i>Hjuchtenb.</i>	Halbjuchtenband.	<i>Sch. Ex.</i>	Schönes Exemplar.
<i>Hbjldrbd.</i>	Halbjuchtenlederband.	<i>Schwslldr.</i>	} Schweinslederband.
<i>Hkldrbd.</i>	} Halbkalbslederband.	<i>Schwlbld.</i>	
<i>Hlklbd.</i>		<i>St. beschn.</i>	Stark beschnitten.
<i>Hlmarqbd.</i>	} Halbmaroquinband.	<i>Taf.</i>	} Tafel.
<i>Hmaroq.</i>		<i>Tf.</i>	
<i>Hldr.</i>	Halblederband.	<i>Unbeschn.</i>	Unbeschnitten.
<i>Hlwd.</i>	Halbleinwand.	<i>Ungeb.</i>	Ungebunden.
<i>Hprgt.</i>	Halbpergament	<i>Wasserfl.</i>	Wasserfleckig.
<i>Hrsg.</i>	Herausgegeben.	<i>Verg. Schn.</i>	Vergoldeter Schnitt.
<i>Hs.</i>	Handschrift.	<i>Vegr.</i>	} Vergriffen.
<i>In 4°, in 8°</i>	In quarto, in octavo, etc.	<i>Vgr.</i>	
<i>Jhrg.</i>	Jahrgang.	<i>W. n.</i>	Wie neu.
<i>Kl.</i>	Klein.	<i>Vorz. Abd.</i>	Vorzügliche Abdrücke.
<i>Kldr.</i>	Kalbsleder.	<i>Wurmst.</i>	Wurmstichig.
<i>Ldr.</i>	Leder.		

Exempel: *Amst. o. J. 2 Bde in 4° m. v. Abb. Kldr. m. G. ob. Schn. verg. unbeschn. Pgs. 4-8, Bd. I etw. wasserfl. sonst sch. Ex. m. vorz. Abd. (s. n. i. H.).* Læses:

Amsterdam, ohne Jahr, zwei Bände in quarto, mit vielen Abbildungen. Kalbslederband mit Gold, oberer Schnitt vergoldet, unbeschnitten, Paginas 4-8, Band I etwas wasserfleckig, sonst schönes Exemplar mit vorzüglichen Abdrücken (selten, nicht im Handel).

Franske Abreviationer	Betydning	Franske Abreviationer	Betydning
<i>A.</i>	Année, anno.	<i>Lugd.</i>	Lugduni (Lyon).
<i>Amst.</i>	Amstelodami, Amsterdam.	<i>Lugd. B.</i>	Lugduni Batavorum (Leyden).
<i>Anc. rel.</i>	Ancienne relieure.	<i>M.</i>	Maroquin.
<i>App.</i>	Appendice.	<i>M. a.</i>	Maroquin antique.
<i>Aug. Vind.</i>	Augustæ Vindelicorum (Augsburg).	<i>M. de L.</i>	Maroquin du Levant.
<i>Bas.</i>	Basane.	<i>M. d. d. m.</i>	Maroquin doublé de maroquin.
<i>Bl.</i>	Bleu.	<i>M. d. d. t.</i>	Maroquin doublé de tabis.
<i>Bla.</i>	Blanc.	<i>Min.</i>	Miniatures.
<i>Br.</i>	Broché.	<i>Mouill.</i>	Mouillures.
<i>Broch.</i>	Brochure.	<i>Ms.</i>	Manuscrit.
<i>Gart.</i>	Cartonné.	<i>Mss.</i>	Manuscrits.
<i>Cart. Brad.</i>	Cartonnage Bradel.	<i>N.</i>	Noir.
<i>C. f.</i>	Cum figuris (avec figures).	<i>N. ms.</i>	Notes manuscrites.
<i>C. et ferm.</i>	Coins et fermoirs.	<i>N. rog.</i>	Non rogné.
<i>C. de R.</i>	Cuir de Russie.	<i>P. f.</i>	Petit format eller Papier fin.
<i>Ch.</i>	Chagrin.	<i>P. v.</i>	Papier vergé.
<i>Couv. cons.</i>	Couverture conservée.	<i>P. vel.</i>	Papier vélin.
<i>D. r.</i>	Demi-reliure.	<i>P. de H.</i>	Papier de Hollande.
<i>D. rel.</i>		<i>Piq.</i>	Piqûres.
<i>Dem. rel.</i>		<i>Pp.</i>	Pages.
<i>D. s. t.</i>	Doré sur tranche.	<i>Parch.</i>	Parchemin.
<i>Déd. aut.</i>	Dédicace autographe.	<i>Perc.</i>	Percaline.
<i>Dent.</i>	Dentelle.	<i>P. f.</i>	Petits fers.
<i>Dent. int.</i>	Dentelle intérieure.	<i>P. fers.</i>	
<i>Des.</i>	Dessins.	<i>Pl.</i>	Planche.
<i>Éd.</i>	Édition.	<i>Pl. enl.</i>	Planche enluminée.
<i>Ép.</i>	Épuisé.	<i>Plaq.</i>	Plaquette.
<i>Extr.</i>	Extrait.	<i>R.</i>	Rouge.
<i>F^o.</i>	In folio.	<i>Rel. fat.</i>	Reliure fatiguée.
<i>In fol.</i>		<i>S. d.</i>	Sans date.
<i>F.</i>	Format.	<i>S. l. n. d.</i>	Sans lieu ni date.
<i>F. d.</i>	Filets dorés.	<i>S. nom d'imp.</i>	Sans nom d'imprimeur.
<i>F. d. s. l. p.</i>	Filets d'or sur les plats.	<i>T.</i>	Tome.
<i>F. comp.</i>	Filets à compartiments.	<i>Tr. dor. Tr. cis.</i>	Tranche dorée, tranche ciselée.
<i>Fig. s. b.</i>	Figures sur bois.	<i>Tr. p. Tr. m.</i>	Tranche peigne, tranche marbrée.
<i>Fl. d. l.</i>	Fleurs de lis.	<i>V.</i>	Volume.
<i>Front. grav.</i>	Frontespice gravé.	<i>V. br.</i>	Veau brun.
<i>Gf.</i>	Gaufré.	<i>V. éc. V. f.</i>	Veau écaille, veau fauve.
<i>Gr. marg.</i>	Grandes marges.	<i>V. m. V. r.</i>	Veau marbré, veau racine.
<i>G. pap.</i>	Grand papier.	<i>Vél.</i>	Vélin.
<i>Grav.</i>	Gravures.	<i>Vél. d. H.</i>	Vélin de Hollande.
<i>In 4°, in 8° etc.</i>	In quarto, in octavo etc.	<i>V.</i>	Vert.
<i>L. r.</i>	Lavé, réglé.	<i>Vign.</i>	Vignettes.
<i>Lips.</i>	Lipsiæ (Leipzig).	<i>Viol.</i>	Violet.

Exempel: 1 *V. in 8°. anc. rel. m. r. d. d. m. n. dent. int. f. comp. s. l. p. tr. dor. exempl. s. gr. pap.* Læses:

1 Volume in octavo, ancienne relieure, maroquin rouge doublé de maroquin noir, dentelle intérieure, filets à compartiments sur le plat, tranche dorée, exemplaire sur grand papier.

Naar Bøgerne er saa nøjagtig beskrevne som i dette franske og foregaaende tydske Eksempel, kan man i Almindelighed løbe den Risiko at forskrive dem, idet man altid gør bedst i at skænke sin Gunst til den Boghandler, hvis Kataloger er omhyggeligst redigerede.

Foruden hos Antikvarerne gives der endnu et Sted, hvor gamle Bøger er at faa, næmlig paa Auktionerne. Fra Tid til anden afholder de udenlandske Antikvarer Auktioner over Dele af deres Lagre eller over Boer, der er dem betroede. De sender da deres Auktionskataloger til de samme Personer, der modtager deres periodiske Kataloger, og er Auktionskatalogen god, d. v. s. omhyggelig i Beskrivelsen af de Bøger, der skal under Hammeren, kan man roligt give sine Ordre indeholdende Maximums-Angivelse af den Pris, man vil betale for de ønskede Numre. Vanskeligere er det at anbefale de danske Bog-Auktioner som Marked. Paa enkelte Undtagelser nær er Katalogerne saa godt som altid tarvelige. I Almindelighed er ikke opført andet end Bogens Forfatter og Titel, og man maa endda være taknemlig, naar disse Angivelser er rigtig affattede, thi man har — for blot at nævne et enkelt Exempel — set danske Kataloger gøre *Lui-même* til et Forfatternavn. Om Datum, Udgave, Tryksted, Bogens Tilstand, Bindets Art etc. er der saa godt som aldrig et Ord at finde i de danske Kataloger. Yderst sjældent bliver Bøgerne udstillede før Salget og man ser dem altsaa først paa selve Auktionsbordet, hvor et halvt hundred Hænder river og flaaer i dem for at faa et Glimt af dem at se. Følgen er den, at man — forudsat at man tager Del i Budene — ofte bliver Ejer af et defekt eller plettet eller ogsaa paa anden Vis værdiløst Bind, som man ikke kan indlemme i en velholdt Bogsamling. I øvrigt kan man rent i Almindelighed indvende mod danske Bogauktioner, at de fleste danske Bogsamleres Bøger er i en for nogenlunde kræsne Liebhabere lidet attraaelsesværdig Tilstand.

Efter disse Betragtninger over hvor man skal købe, kommer det ulige vanskelige Spørgsmaal: Hvad skal man købe, — et Spørgsmaal, som selvfølgelig ikke kan besvares i nogen fast Form. Saa meget kan dog siges strax, at man udelukkende skal købe, hvad man kan forstaa og hvad man ønsker eller har Brug for at læse. Kun i saa Fald vil man faa Glæde af sin Bogsamling, og kun da vil den blive en Individualitet for sig og svarende til Ens egen. I modsat Fald bliver Bogsamlingen et latterligt Parade-Bibliothek, thi — som der staar under et gammelt Kobberstik af *Lepautre*:

*C'est bien le plus grand fou qui soit dans la nature,
Que celui qui se plaist aux livres bien dorez,
Bien couverts, bien reliez, bien nets, bien epoudrez,
Et ne les voit jamais que par la couverture.*

Dernæst er der en god Regel, som lærer, at man aldrig skal købe daarlige Bøger, blot fordi de er billige; hvor lidt man end giver for dem, vil det altid være for meget. Omvendt kan man næsten med samme Ret sige, at man ikke skal købe Bøger ene og alene fordi de er dyre, skøndt der jo ofte kan være Sandsynlighed for, at en meget kostbar Bog maa have et eller andet Fortrin i Retning af Udstyrelse eller i Retning af Sjældenhed. Men man vogte sig vel for at fæste altfor stor Lid til denne Betegnelse »sjælden«, som Bogantikvarerne med rund Haand anbringer i deres Kataloger. Thi det er kun ganske bestemte Klasser af Bøger, som med Rette kan betragtes som sjældne.

En Bogs Sjældenhed kan være absolut eller relativ.

Den er absolut, naar Bogen kun eksisterer i faa Eksemplarer. Dette er Tilfældet a) naar den kun er trykt i faa Eksemplarer, b) naar der umiddelbart efter dens Trykning er hændt den et Uheld, eller overgaaet den en Brand eller en Konfiskation.

Relativ sjælden kan en Bog være 1) paa Grund af sit Indhold, 2) paa Grund af sin ydre Form. Til den første Kategori hører a) Bøger af lokal Interesse, altsaa omhandlende en Bys, en Provins', et Akademis, et Selskabs Historie, b) Bøger fra fjerne Egne, som Mexiko og Ostindien. Til den anden Kategori hører a) Flyveskrifter, b) enkelte kolossale Værker, som sidder fast i de offentlige Bibliotheker, c) alt, hvad der hedder *tirages de luxe*, hvorved forstaas det altid indskrænkede Antal Aftryk, der af nogle Bøger tages paa Pergament, Silketøj, japanesisk Papir, Bøttepapir osv.

Mange Bøger er kun tilsyneladende sjældne. En fransk Bog, hvis Aftryk flyder herreløse om paa det franske Bogmarked, kan være uopdrivelig i København. Der er Bøger, som er trykte i mangfoldige Eksemplarer, uden at disse alligevel formaar at tilfredsstille Efterspørgslen.

En særegen Gruppe Bøger af en ganske særegen — mere eller mindre absolut — Sjældenhed er de saakaldte Palæotyper eller, som de hyppigere benævnes, *Incunabler*, hvorved man forstaar de Bøger, som blev trykt i det 15de Aarhundred, altsaa da Typografien var i sin første Barndom (*incunabula*, Svøb). Enkelte Bibliografer udstrækker Tiden for disse Værker *ab incunabilis artis typographicæ* til 1520, 1526 eller endog 1536. Incunablerne blev i Almindelighed trykt i 200—500 Eksemplarer, hvoraf naturligvis mangfoldige er gaaede til Grunde i Tidens Løb, thi det var først Festligholdelsen af Typografiens 300 Aars Jubilæum omkring 1740, der genvakte Opmærksomheden for det ældste Bogtryk. Af den mest absolute Sjældenhed — ligemeget hvad de handler om — er alle de Incunabler, der er trykt før Aaret 1470. De senere Incunabler søges og skattes derimod i Forhold til deres Indhold. De, der er forsynet

med Træsnit saavel som de første Udgaver (*editiones principes*) af Klassikerne, er i højeste Pris.

De 18—20,000 eksisterende Incunabler kan man inddele i to Slags: de daterede og de udaterede. Da disse sidstes Alder kan være vanskelig at bestemme, skal vi angive nogle af deres almindeligste Kendetegn:

- 1) Manglen paa et særskilt Titelblad. Titlen trykt paa et særskilt Blad Papir forekommer første Gang omkring 1480.
- 2) Manglen paa trykte Initialer i Begyndelsen af Kapitlerne. I Bog-

me amastis: et credidistis quia
 ego a deo exiui. Exiui a patre et ve-
 ni in mundum: iterum relinquo mun-
 dum: et vado ad patrem. Dicunt ei
 discipuli eius. Ecce nunc palam
 loquaris: et proverbium nullum dicis.
 Nunc scimus quia scis omnia: et non
 opus est tibi ut quis te interroget.

Skriftfaksimile. 36-Linier-Bibelen. Gutenberg, Mainz 1450?

trykkerkunstens første Dage overlodes det Kalligraferne at udføre de store Indledningsbogstaver med Farve og Guld.

3) Punktumernes og Kommaernes særegne Form. I de første trykte Bøger har Punktum i Almindelighed Form af en Stjerne eller en Firkant. Komma antydes oftest ved en skraa Streg.

4) Den store Mængde Abreviationer i Texten. Dette er en Reminiscens fra de haandskrevne Bøgers Tid; navnlig siden det 13de Aarhundred havde de vilkaarligste Forkortninger af Ord taget Overhaand i Manuskripterne. De hyppigste Abreviationer i udaterede Incunabler er disse: 3 i Stedet for *et* (og); et Slags 3-Tal efter *neq* og *quib* betyder *neque* og *quibus*; et q med et Slags

EMIEDEBILE VOCE TALE OGRA
 tiose & diue Nymphæ absone perueneráno &
 inconcine alla uostra benigna audiétia. quale
 laterifica raucitate del urinante Esacho al sua
 ue canto dela piangeuole Philomela. Nondi
 meno uolendo io cum tuti gli mei exili cona
 ti del intellectu, & cum la mia paucula sufficie
 tia di satisfare alle uostre piaceuole petitione,
 non ristarò al potere. Lequale semota qualúque hesitatione epse piu che
 si congruerrebbe altronde, dignamente meritano piu uberrimo fluuio di
 eloquentia, cum troppo piu rotunda elegantia & cum piu exornata poli

Skriftfaksimile. Italiensk Antikva. Aldus Manutius, Venedig 1499.

Kors paa den perpendikulære Linje staar i Stedet for *quam* eller *quod*; 4 staar i Stedet for Endelsen *rum* og 9 for *us*.

5) Manglen paa Signaturer, Kustoder* og Paginering. Først henimod Midten af det 16de Aarhundred blev Paginering almindelig.

6) Papirets Art. Bogtrykkerkunsten benyttede i sine første Decennier tykt og ujævnt Papir af overordentlig Styrke og Holdbarhed.

Paa de daterede Incunabler er Datoen enten skreven med Romertal eller med fulde Bogstaver (mest paa Latin), undertiden paa begge Maader sammenblandede, sjældent med arabiske Tal. Naturligvis er den Art Incunabler lettere at kende, men man vogte sig dog for Fejltagelser og Falsknerier, og man bør overhovedet ikke samle Incunabler uden at være godt forsynet med Bibliografier desangaaende**. Men selv disse kan ikke give en Samler noget intimt Kendskab

* Ved »Signaturer« forstaas de fortløbende Tal, som Bogtrykkeren anbringer under Teksten paa første Side af hvert nyt Ark. Undertiden — navnlig i ældre Bøger — er Alfabetet benyttet i Stedet for Tal. Ved »Kustoder« forstaas den Gentagelse af det første Ord paa hver Side, som de gamle Bogtrykkere anbragte underst paa den foregaaende Side. Kustoder anbragtes af Bogtrykkeren til Vejledning for Bogbinderen ved Falsning og Ordning af Arkene. Nutildags har Signaturer fuldstændig afløst Kustoder.

** *Maittaire*, *Annales Typographici ab artis inventæ origine ad annum 1664, cum Supplemento Michaelis Denisii*. Hag. Com. et Viennæ, 1719—89. 7 vol. — *G. Panzer*, *Annales Typographici ab artis inventæ origine ad annum 1536*. Norimbergæ, 1793—1803. 11 vol. in 4°. — *Hain*, *Repertorium Bibliographicum in quo libri omnes ab arte typographica inventa usque ad annum MD typis expressi, ordine alphabetico vel simpliciter enumerantur vel adcuratius recensentur*. Stuttgartiæ, 1826—38. 2 vol. in 8°.

til Incunablerne. Man maa med sine egne Øjne have set nogle hundred Stykker af disse gamle Bøger for ret at blive fortrolig med deres Ejendommeligheder

og Alder, thi selve den Skrift, hvormed de er trykt, er deres sikreste Kendetegn. I Bogtrykkerkunstens tidligste Frembringelser gaar Typerne udelukkende ud paa at gengive de gamle Haandskrifter; Typen er den gammelgothiske eller som den ogsaa kaldes Munkeskriften. *Antikva* anvendtes første Gang 1468 i Venedig, kom 1472 i Brug i Augsburg, hvorimod de engelske Bogtrykkere lige indtil Midten af det sekstende Aarhundred vedblev at bruge Gothiken (*black-letter*). *Kursiv* blev opfundet af Aldus Manutius og anvendtes første Gang 1501 i Venedig. Græske Typer forekommer pletvis i Fust og Schöffers Udgave fra 1465 af Ciceros *de officiis*, men selv i senere Bogtrykkerarbejder er de græske Ord ofte skrevne med Haanden eller trykte med xylografiske Plader. Den første med Fuldkommenhed trykte græske Bog er udgaaet 1496 fra Aldus Manutius i Venedig. Sværten er i Skriften fra det 15de Aarhundred dyb og kraftig; den røde Farve overordentlig brillant.

GEOR.

*S*tagna colit, ripisq; habitans, hic piscibus atram
*I*mprobis in glutinem, ranisq; loquacibus explet.
*P*ostquam exhausta palus, terræq; ardore dehiscunt
*E*xilit in sicum, et flamantia lumina torquens
*S*ævit a gris, asperq; siti, atq; exterritus æstu.
*N*e mihi tum molles sub diuo carpere somnos,
*N*eu dorso nemoris libeat iacuisse per herbas,
*C*um positus novus exuvias, nitidusq; iumenta
*V*oluitur, aut catulos tectis, aut onæ relinquens
*A*rduus ad solem, et linguis micat ore trifidus.
*M*orborum quoq; te causas, et signa docebo.
*T*urpis oves tentat scabies, ubi frigidus imber
*A*ltius ad vitium per se dit, et horrida cano
*B*ruma gelu, vel cum tonsis illotus adhæsit
*S*udor, et hirsuti secuerunt corpora uepres,
*D*ulcibus iacris fluvius pecus omne magistri
*P*erfundunt, udisq; aries in gurgete uillis
*M*eratur, missusq; secundo defluit amni,
*A*ut tonsum tristis contingunt corpus amurca,
*E*t spumas miscent argenti, uivæq; sulfura,
*I*dæasq; pices, et pinguis unguine cæras,
*S*cyllamq; helleborosq; graues, nigrumq; bitumen.
*N*ontamen ulla magis præsens fortuna laborum est,
*Q*uam si quis ferro potuit rescindere summum
*V*læris os, alitur vitium, uivæq; tegendo,
*D*um medicas adhibere manus ad vulnera pastor
*A*bneget, et meliora deos sedet omnia poscens.
*Q*uoniam etiam ima dolor balantum lapsus ad ossa
*C*um furit, atq; artus depascitur arida febris,
*P*rostruit incensus æstus auertere, et inter

Skriftfaksimile. Den første Kursiv. Aldus Manutius:
 Virgil. Venedig 1501.

Medens Bøgerne fra det 15de Aarhundred mest er i Folio, sjældnere i Kvart, undtagelsesvis i Oktav og yderst sjældent mindre, bliver Kvart og de mindre Formater dominerende i det følgende Aarhundred. Den gammelgothiske Skrift forsvandt, *Schwabacher* og *Fraktur* blev almindelige i Tyskland (*Schwabacher*

er en Afslibning af Gothiken, Fracturen er dannet efter den saakaldte Theurdankskrift*). I Frankrig blev mest *Antikva* anvendt, med Aldiner-Udgaverne af Klassikerne som Mønster. *Kursiv*, der nu saa godt som udelukkende benyttes til Udhævelser, tabte først i det 17de Aarhundred sin Anseelse som gennemgaaende Bogskrift. Bøger uden Titel forekom ikke mere; Titlerne blev lange og vidtløftige og Titelbladene ofte smykkede med de respektive Bogtrykkeres Vaaben. Initialerne blev ikke mere haandskrevne, men trykt med bevægelige Typer fulde af Forsiringer og Figurer. Træsnit var almindelige, navnlig i Bøger fra Augsburg og Frankfurt, Lyon og Basel. Først da den xylografiske Kunst mod Slutningen af det sekstende Aarhundred forfalder, begynder Kobberstik at vinde Indpas i Bøgerne. Samtidig begyndte selve Typografien at forfalde; Papiret blev siden Midten af Aarhundredet ofte anvendt ulimet, blev smudsig i Farven og tyndt. Trykket blev som Følge deraf urenere. Kun en eneste Trykker, *Plantin* i Antwerpen, hævdede fremdeles Typografiens bedste Traditioner.

I det 17de Aarhundred blev Bøger i Oktav og i endnu mindre Formater de almindeligste. Medens Typografien i Tyskland og Frankrig forfalddt, blev

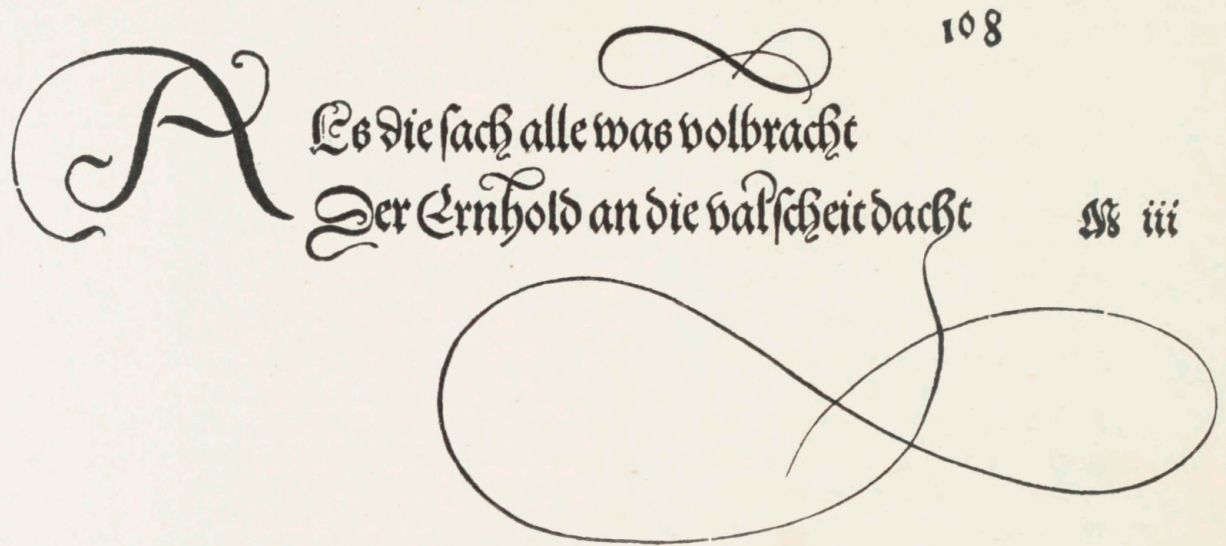
* *Theurdank* er Navnet paa et Digt, som Melchior Pfingst komponerede i Anledning af Maximilians Bryllup med Marie af Bourgogne. Der arbejdedes i fem Aar paa den typografiske Fremstilling af dette Pragtværk, som Hans Schäufler har illustreret, og hvortil der blev støbt en særlig, fantastisk snirklet Skrift. Bogen findes i vort kongelige Bibliothek og var udstillet ifjor i Industriforeningen (se omst. Figur).

runt de me. Respondit pylatus. Nunquid ego iudeus sum? Sensus tua et pontifices tradiderunt te michi. Quid fecisti? Respondit iesus. Regnum meum non est de hoc mundo. si ex hoc mundo esset regnum meum ministri mei vtiq; decurrerent vt nō traderer iudeis. Nunc autem regnum meū non est hinc. Dixit itaq; pylatus. Ergo rex es tu. Respondit iesus. Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum vt testimonium perhibeā veritati. Omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Dixit ei pilatus. Quid est veritas? Et cum hoc dixisset iterum exiit ad iudeos et dixit eis. Ego nullam inuenio in eo causā. Est autē cōsuetudo vobis vt vnū dimittam vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis regem iudeorum? Clamauerunt rursus omnes dicentes. Non hunc: sed barrabam erat autem barrabas latro. Tunc ergo apprehendit pylatus iesum et flagellauit. Et milites plectētes coronam de spinis imposuerunt capiti eius et veste purpurea circunderunt eum: et veniebant ad eum et dicebant. Ave rex iudeorum. Et dabant ei alapas. Exiit iterum pylatus foras et dixit eis. Ecce adduco vobis eum foras

Skriftfaksimile. Fransk Gothik. Af *Simon Vostres*:
»Heures à l'usage de Rome«. Paris 1502.

Hollænderne de toneangivende Bogtrykkere, og *Elseviers* smaa Bøger er uovertræffelige i deres Art. Typisk for en ikke ringe Del af Bøgerne fra det 17de Aarhundred (navnlig Oktaverne) er den dobbelte Titel: en kobbertrykt med allegoriske Billeder og en bogtrykt; den sidste mangler stundom helt i franske Bøger. Fraregnet Elseviers og enkelte andre udmærkede Trykkes Skrifter degenererede disse efterhaanden mere og mere, altsom de oprindelige Forbilleder gik i Glemme.

Det 18de Aarhundred bragte nogen Bedring. Den tyske Fraktur blev atter

Skriftfaksimile. *Theuerdank*. Nürnberg 1517.

af smukkere Form, og Huset *Didot* i Paris førte Antikvaen tilbage til dens oprindelige Skabelon. —

Med denne lille Udflugt fra vort egentlige Æmne har det været Hensigten at ville gøre vordende Samlere opmærksomme paa Nødvendigheden af at have noget Førstehaandskendskab til Typografiens vekslende Stilarter. Vi vender nu tilbage til Spørgsmaalet om de litterære Sjældenheder, — et Spørgsmaal, der er saa vigtigt for Bogsamlerens Pung.

Foruden Incunablerne maa man til de særegne litterære Sjældenheder henregne visse Udgaver af visse Værker. En Bog kan være meget almindelig,

men en Udgave af samme Bog kan være saare sjælden og skattet højt af en en eller anden Grund. De sjældne Udgaver kan indeles saaledes:

1) De Udgaver, der er trykt paa Grundlag af gamle Manuskripter. Mangan Gang er disse Udgaver videnskabelig set ingenlunde de bedste, men da de gengiver originale eller meget gamle Haandskrifter, mener man i disse Udgaver at skue Forfatterens Tanker paa nærmeste Hold, og de attraas derfor højt af Bibliofiler.

2) De Udgaver, der er trykt af en af Fortidens berømteste Bogtrykkere. Navne som Aldus, Giunta, Caxton, Stephanus, Plantin, Elsevier, Baskerville, Didot etc. garanterer den bedste typografiske Udstyrelse.

3) De Udgaver, der repræsenterer de første trykte Bøger i forskellige større Byer. Der knytter sig til disse Udgaver en særlig lokal Interesse, og de har desuden alment Værd som Bidrag til Typografiens Historie.

4) De Udgaver, der er trykt med dertil særlig gjorte Typer. Som Eksempel paa gamle Bøger af den Slags kan anføres Melchior Pfingzigs allerede ovenfor omtalte *Theuerdank* (1517).

5) Udgaver, som af hemmelige eller praktiske Aarsager ikke har været i Handelen.

Henhører en eller anden Udgave af en Bog til en af disse fem Kategorier, er dens Kostbarhed vel begrundet og vel forstaaelig. Men Udgave-Liebhaberiet er ikke altid saa godt motiveret, og der gives Udgaver af Bøger, som i Udlandet betales med høje Priser, blot fordi de indeholder et eller andet uinteressant typografisk Kuriosum. Det er Liebhabere til den Slags Sjældenheder, som *Pons de Verdun* har spottet i dette vittige Epigram:

*C'est elle! Dieu, que je suis aise;
Oui, c'est la bonne édition;
Voilà bien page neuf et seize
Les deux fautes d'impression
Qui ne sont pas dans la mauvaise.*

Alt i alt kan det da anbefales at forholde sig i høj Grad skeptisk til Boghandlernes Betegnelse »sjælden«, thi saavel med dette Ord som med Ordet »udsolgt« drives der en udstrakt Humbug. Det er f. Eks. yderst almindeligt at se moderne franske Bøger, navnlig saadanne, der kun er trykt i nogle hundred Eksemplarer, anførte som udsolgte, medens de i Virkeligheden er opkøbt af et Spekulant, som bringer Eksemplarerne ét for ét paa Markedet til forhøjet eller fordoblet Pris. Naar da alle Eksemplarerne omsider er solgt, falder deres Pris pludselig og uforholdsmæssig i Antikvarboghandelen.

Bøgernes Kostbarhed falder ingenlunde altid sammen med deres Sjældenhed. En sjælden Bog er ganske vist som oftest kostbar, men en kostbar Bog behøver paa ingen Maade at være sjælden. Stundom er endog en kostbar Bog almindelig netop paa Grund af sin Kostbarhed, der hindrer den i at finde Købere. En i Handelen almindelig forekommende Bogs Kostbarhed kan selvfølgelig være begrundet i dens typografiske Udstyrelse, dens Størrelse og Omfang, dens Indhold af Plancher etc. Men der gives ogsaa ganske uanselige og almindelige Bøger, som i Tidens Løb er blevene kostbare. Det er Bøger, om hvilke eller anden Samler har anbragt et attraaelsesværdigt Bind, eller det er Bøger, paa hvilke en eller anden berømt Forfatter har skrevet en egenhændig Tilegnelse (*Ex-dono*), eller det er Bøger, som har tilhørt en eller anden navnkundig Bibliofil og endnu bærer hans Ejendomsmærke, det saakaldte *Ex-libris*, om hvilket der i det følgende Kapitel vil blive Tale. Men ogsaa af selve den trykte Bogs Konservering og ydre Tilstand afhænger i høj Grad dens Værdi, og den er i vore Dage frem for alt bleven afhængig af Margenens Bevaring. Elsevier-Samlerne udmaaler f. Eks. deres Bøgers Margen i Linjer, ja der gives endog en særlig dertil forfærdiget Elsevier-Maalestok. Højt betalte og meget skattede er de saakaldte *témoins*, hvorved forstaas Blade, der ikke ere blevene ramte ved Bogens Beskæring og som derfor har bevaret deres ru Kant. De vidner om, at Bogen kun er lidet beskaaren; deraf deres Navn. *Marius Michel*, den franske Bogbinder, der har skrevet nogle læseværdige Bøger om sin Kunsts Historie og Teknik, gør Tilstedeværelsen af disse *témoins* til en Betingelse for en udadleg Indbinding*. —

Nyere Bøger bør man saavidt muligt altid købe uindbundne for ved Indbindingen at kunne give dem Præg af sin egen Person. Kun hvis man forefinder nyere Bøger i Bind efter Ens egen Smag, bør man købe dem indbundne. Bøger, der er ældre end dette Aarhundred, bør man derimod købe i de originale Bind, forudsat at disse er nogenlunde vel bevarede, thi det har sin store Vanskelighed at komponere moderne Bind i Harmoni med den gamle Typografis Stil. Bind fra Fortiden bør man ikke underkaste unødige Reparationer i Haab om at faa dem til at se ud som nye. Saaledes maa den meget almindelige Oplakering af gamle Bind i Skind fraraades, da den aldrig kan frembringe den tilsigtede Virkning. Hvis Restaureringen af et gammelt Bind viser sig aldeles nødvendig, bør den ske ud fra det Princip, at man bevarer alt, hvad der paa nogen Maade kan bevares. —

* *Marius Michel*, la reliure française depuis l'invention de l'imprimerie jusqu'à la fin du XVIIIe siècle. Paris, 1880, in 4°. Findes i vort kongelige Bibliothek.

Ved *Kollationering* af en Bog forstaas den Undersøgelse, ved Hjælp af hvilken man overbeviser sig om, at Bogen er uden Mangler paa Blade eller Billeder. Den er et kedeligt og besværligt Arbejde, som man dog ikke bør unddrage sig. Helst maa man kollationere en Bog, inden man køber den. Sekundært maa man kollationere den umiddelbart efter Modtagelsen. I Tilfælde af Defekter kan man i hvert Fald til udenlandske Antikvarer tilbagevende de tilsendte Bøger, naar det sker i Løbet af 24 eller 48 Timer efter Modtagelsen. Man kollationerer paa forskellig Maade, efter som det er en moderne eller en gammel, en indbunden eller en uopskaaren Bog, man har for sig. Moderne uindbundne og uopskaarne Bøger kollationeres lettest paa følgende Maade: Man lægger Bogen foran sig, løfter dens Ark med højre Haand og efterser, om Arkenes *Signaturer* (se Anm. Side 17) følger hinanden i Orden og uden Afbrydelse. Hvis det er et Værk i flere Bind, er hvert Binds Tal som oftest anbragt vis-a-vis Signaturen, tilvenstre under Columnen, og man maa da have sin Opmærksomhed henledt paa, om ikke et Ark fra det ene Bind har forvildet sig ind i det andet, hvilket stundom hænder ved Uagtsomhed under Hæftningen. Er der Billeder paa løse Blade i Bogen, sammenligner man dem med Billedfortegnelsen; mangler en saadan findes der ofte paa Titelbladet anført, hvormange Billeder der skal indeholdes i Bogen; mangler ogsaa denne Angivelse, maa man gennemløbe Teksten for at prøve, om Billederne svarer til de deri indeholdte Henvisninger. Er Bogen indbunden, er det ikke nok at undersøge Signaturerne. Man maa da blade den igennem for at overbevise sig om, at Sidernes Pagineringer følger hinanden i Talorden. Med opskaarne, uindbundne Bøger maa man bære sig ad paa samme Maade.

Vanskeligere er det at kollationere Bøger, som hverken har Signaturer, Kustoder eller Paginering, hvilket navnlig ofte er Tilfældet med Incunabler. Det bedste, man da kan gøre, er at sammenligne sit eget Eksemplar med et andet, forsaavidt man kan forskaffe sig et saadant ad privat Vej eller paa et offentligt Bibliothek. Hvis denne Mulighed glipper, maa man kontrollere Bogen ved Hjælp af dens Register (*registrum chartarum*), og hvis heller ikke et saadant findes, maa man gennemlæse de nederste Ord paa hver venstre Side og undersøge, om de øverst paa den følgende højre Side finder deres Fortsættelse. Viser der sig at være Mangler, noterer man dem under Kollationeringen.

Vi har som sagt ikke her kunnet svare paa Spørgsmaalet, hvad skal man købe. Det afhænger af Smag og Sympathi, af Nødvendighed og Nysgærrighed. Vi har maattet indskrænke os til at vise, hvorledes man skal købe, og vi

har særlig beskæftiget os med, hvorledes man skal købe, hvis man vil være sikker paa at faa noget sjældent og kostbart.

I et lille Samfund som vort bør Bogsamlere, der raader over nogle Midler, ikke helt unddrage sig den Forpligtelse at samle paa det Sjældne. Vore offentlige Bibliotheker er ganske vist ingenlunde fattige paa sjældne gamle Bøger, men der er dog adskillige Huller at udfylde, og dertil fattes Midler. Efter Evne bør da de private Bogsamlere hjælpe med til den smukke Opgave at samle indenfor Landets Grænser alt, hvad der har Værd, litterært eller typografisk, og dernæst bør de i levende Live træffe den Bestemmelse, at deres Bøger efter deres Død ikke maa forlade Landet. Talrige danske Videnskabsmænds Bogsamlinger er blevne solgte samlede i Udlandet, og enkelte Værker af disse Samlinger har da med store Omkostninger maattet købes hjem igen til Danmark. Hvis alle de, der køber Bøger, stedse vilde have deres Opmærksomhed henvendt paa at købe saa lidt som mulig af det, de offentlige Bibliotheker anskaffer, og saa meget som muligt af det, de ikke kan overkomme, og hvis de dernæst vilde sørge for, at — i hvert Fald — de sjældne Bestanddele af deres Bogsamlinger efter deres Død tilfaldt de offentlige Institutioner, kunde der komme en Tid, hvor Landet vilde være endnu rigere paa litterære Skatte, end det for Tiden er.

